

Refranyer mariner

Per Agustí Martín Sabater, capità de la Marina Mercant

L'any 1940 vaig tenir de professor de la disciplina de meteorologia enquadrada llavors al segon curs de nàutica, al comandant militar de Marina de Barcelona, capità de navili, el senyor Ludgardo López Ramírez, especialista i expert en aquesta qüestió.

Precisament del seu llibre publicat l'any 1926 amb el títol «Conferencias de meteorologia» he extret diversos refranys que figuren en aquest senzill treball.

L'any 1918, el físic noruec de l'escola de Bergen, Jack Bjernes va donar a conèixer la seva teoria, anomenada dels fronts polars, en la qual es basen avui els homes i dones del temps per a donar-nos les prediccions. Abans, i amb resultats fiables només a curt termini tota la base d'aquest coneixement estava en la bona interpretació de les indicacions del baròmetre, seguit del termòmetre o psicòmetre, tot això acompanyat de molta pràctica en l'observació del temps, o sigui, s'havia de ser un bon «caricista». D'aquests bons observadors, i des de temps molt antic, van sorgir els refranys, és a dir, saviesa popular, avui comentarem alguns.

Abans d'anar per feina, vull dir que la meteorologia no és una ciència exacta, els molts factors fan difícil una predicció aparentment senzilla, per exemple, no és el mateix una depressió, que es desplaça en ple oceà cap a llevant, lliure de tot obstacle, que quan arriba a la nostra península, es troba amb grans serralades que li tanquen o dificulten la seva orientació original. Un cop expressat això i sense més, passem a transcriure una vintena de refranys, alguns molt de moda i d'altres no tant.

1. *Quien el tiempo se pone a predecir se expone a mentir*

L'anterior frase expressa els errors a que s'exposen fins i tot els millors «caricistes», per a resoldre el problema amb seguretat.

2. *Con el tiempo seguro en dia de verano el sol conduce el viento de la mano*

Amb bon temps el vent gira com el sol, és a dir, com les agulles del rellotge, si ho fa al contrari, de ben segur que el temps empitjora.

3. *A norte nuevo y cielo viejo no le fies el pellejo*

Si apareix vent del nord i el cel no canvia l'aspecte significa que s'apropa una depressió.

4. *Si un norte se te ha perdido por el sur anda escondido*

Si el vent septentrió és fort i calma de sobte, és molt probable que aparegui de nou pel sud.

5. *Si calma el temporal y por el sur se te rola, tendrás agua hasta la gola*

Si es calma un temporal del nord-oest i gira el vent cap a sud, farà temps brut i plujós.

6. *Cielo borrelleiro viento al sueiro*

Cel amb cirros petits, quasi tot cobert, significa que aviat plourà. Molt popular entre els gallecs de les ries.

7. *Cielo aborregado a los tres dias mojado*

Indica que, efectivament, el cel poblat de cirros, presagia sempre pluja.

8. *Luna con cerco agua o viento*

Si la lluna apareix amb un halo, els cirros han de baixar; les partícules de gel, en escalfar-se, es converteixen en pluja i, en deixar un buit, apareix la depressió.

9. *Si el viento del sur ves, gotas de agua a los pies*

Sobretot a l'estiu, amb alguns dies amb vent del sud, calorós i sufocant, es sol produir una forta depressió, que acusa la lectura del baròmetre.

10. *Si el barómetro baja lentamente es que gran viento presente, y al revés barómetro que lentamente se eleva el viento se eleva*

Si les anotacions del baròmetre són lentes i puja, el bon temps serà estable, si baixa, el mal temps serà llarg i profund.

11. *Sol no afeitado pronto es aguado*

La mateixa explicació que el número 8

12. *Nubes barbadas, viento a carretadas*

13. *Tiempo que viene despacio, a irse también es reacio*

Com es veu segueix el sentit del baròmetre com el número 10

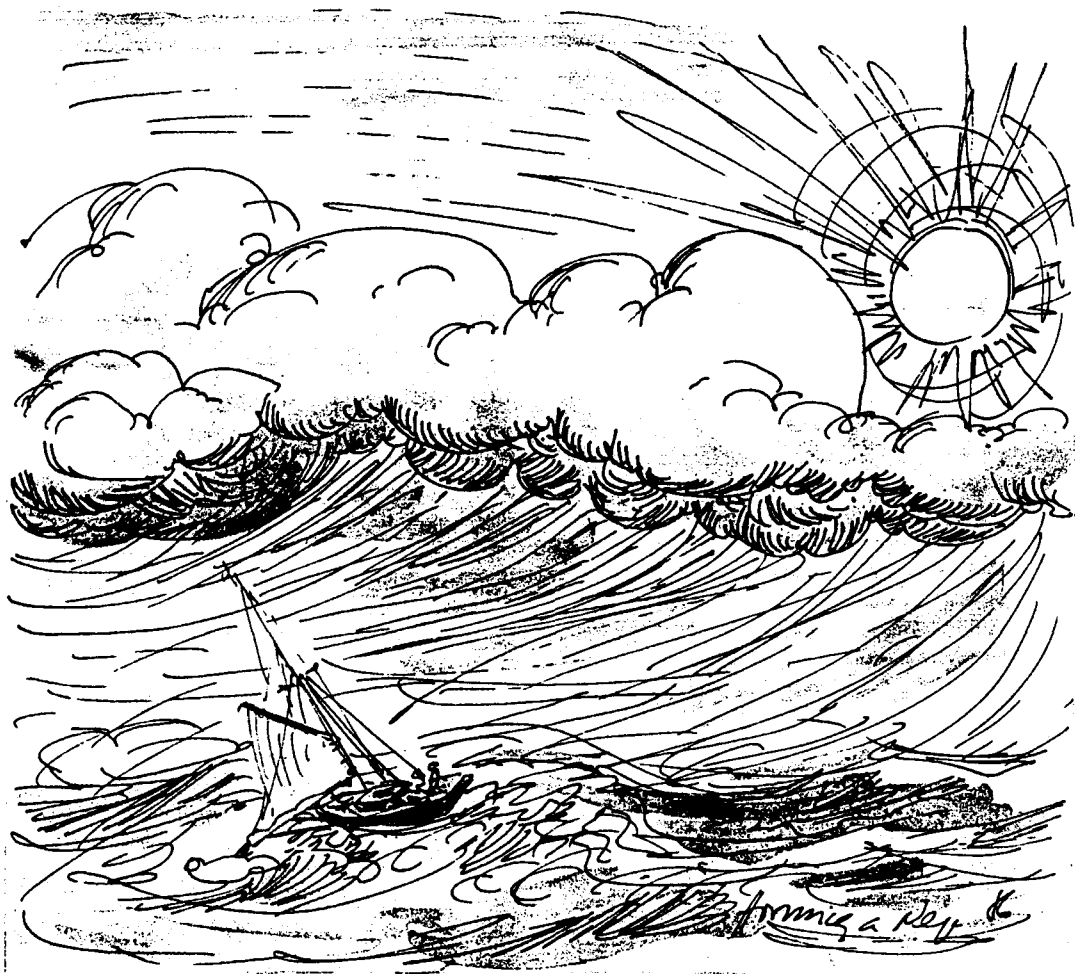
14. *Tiempo pronto en declararse no tarda en ausentarse*

15. *En invierno, noche sombría, el siguiente hermoso día*

A l'hivern, a les nits fredes i fosques l'humitat és quasi nula, l'ambient sec, no fa esperar pluja.

16. *Tormenta en octubre siete dias cubre*

S'ha observat que si plou molt a l'octubre plou també de forma abundosa al novembre (per la gran quantitat de fronts que creuen l'Atlàntic durant aquesta època formant-se el «tren canadenc»)

17. *Niebla en la montaña, pescador en la cabaña*
Si hi ha boira a les alçades segur que la humitat ha pujat i, en refredar-se, es condensa i es converteix en pluja.

18. *Niebla en el valle, pescador en la calle*
Si la boira està prou baixa, fins el terra, senyal que es freda, no pujarà i per això no plourà.

19. *Puesta de sol colorada anuncia que habrá ventada*

La coloració vermellenca és produïda per l'atmosfera carregada d'humitat i aquesta produeix el vent en pujar amunt.

20. *Sin nubes en el cielo y estrellas sin brillar tendrás gran aguacero, ventada o tempestad*

Si llueixen molt les estrelles l'humitat és nul·la i al contrari, si no brillen l'ambient està molt carregat.

21. *Delfines que mucho saltan viento traen y calma espantan*

Està comprovat que si els dofins salten i juguen amb la mar en calma anuncien vent d'allà on venen.

22. *Si las aves del mar a tierra caminan, seguro que mal tiempo se avecina*

Si la platja s'omple de gavines és que l'instint les fa fugir del mal temps a alta mar.

23. *Con arco iris mañanero no esperes más que aguacero, si por la tarde aparece, buena noche te ofrece.*

Aquest és, pot ser, el més internacional i conegut; en anglès sona així:

A rainbow in the morning
sailors take warning
a rainbow at night
Is the sailors delight

Si l'arc de Sant Martí apareix al matí, com que per veure'l ens hem de posar d'esquena al sol, aquest es troba a l'oest, just d'on venen les tormentes del l'Atlàntic, si és per la tarda, s'haurà de veure per l'est, és a dir, el sol lluirà per ponent, és a dir, bon temps.

Per a finalitzar un refrany molt vilassarenc, extret de la monografia d'en Lluís Guardiola

24. *Si Sant Mateu és tapat, recull la xarxa d'un grapat*

Amb la intenció que aquest conjunt d'adagis serveixin al marí novell, a familiaritzar-se amb el temps per tots un afectuós comiat no oblidant el refrany, considerat rei de la carrera de nàutica que diu així «De la teoria a la pràctica, es preciso tomar el tranvía».